

Отже, проблеми наповнення територіальних громад ресурсами: безробіття, низька офіційна заробітна плата, низька продуктивність праці, недосконале податкове та бюджетне законодавство, низька цінова конкурентоспроможність, високий рівень тіньової економіки. Ці проблема тягнуть за собою видатки на соціальний захист населення в сумі, що значно перевищує дохідну частину бюджету. Такий спектр проблем вимагає перегляду та зміни загальної концепції функціонування соціальноорієнтованої громади у ринкових умовах господарювання. Розвиток підприємництва повинен стати основним інструментом повноцінного формування бюджету та способом вирішення проблеми фінансової залежності місцевої влади.

Список використаної літератури:

1. Електронний журнал «Ефективна економіка» № 8, 2017.
2. Джерела доходів місцевих бюджетів – 2019: Національний проект «Децентралізація» / Центральний офіс реформ при Мінрегіоні. К, 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/369/2019.pdf>
3. Структура дохідної частини міста Волочиськ. URL: <https://volochyska-gromada.gov.ua/miskij-bjudzhet-ta-jogo-vikonannya-14-55-08-28-02-2018/>

Квасниця Оксана Василівна

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнського національного університету*

Онищук Сергій Ігорович

*Студент I курсу магістратури
Західноукраїнського національного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Місцеві бюджети є основним джерелом фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій відповідно до чинного в державі розподілу повноважень між рівнями і гілками

влади. Місцеві бюджети відіграють важливу роль в соціально-економічному житті країни, виступають фінансовою базою місцевого самоврядування, без них не зможе повною мірою функціонувати демократична держава.

В рамках концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333 передбачено створення законодавчої бази діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на новій територіальній основі з визначенням повноважень та їх ресурсного забезпечення. Також в рамках її реалізації прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». У 2015 р. стартував процес об'єднання територіальних громад та створення спроможних об'єднаних громад.

Оскільки надходження від оподаткування мають найбільшу питому вагу у складі доходів місцевих бюджетів, у вдосконаленні їхнього справляння, розширенні податкової бази закладені найбільші резерви нарощування дохідної частини місцевих бюджетів. На зміцнення бюджетного потенціалу органів місцевого самоврядування позитивно вплинуло планомірне розширення дохідної джерел місцевих бюджетів, визначених бюджетним законодавством.

Проблема формування дохідної бази місцевих бюджетів останніми роками перебуває в центрі уваги науковців, працівників органів виконавчої влади й місцевого самоврядування та фінансових органів. Постійна нестача фінансових ресурсів в органів місцевого самоврядування та нестабільність структури доходних джерел стали проблемою національного значення.

З позицій фінансової самостійності, найбільший пріоритет серед усіх джерел формування доходів місцевих бюджетів мають власні доходи, оскільки органи місцевого самоврядування можуть визначати політику їх введення та правила справляння. Власні доходи місцевих бюджетів найперше представлені місцевими податками та зборами, право на впровадження яких та елементи їх визначаються рішеннями місцевих рад.

Практика справляння податку на доходи фізичних осіб потребує найбільшої уваги, так як даний податок є провідним джерелом не тільки податкових надходжень, але доходів місцевих бюджетів загалом. Зважаючи на те, що ПДФО належить до загальнодержавних податків, можливості органів місцевого самоврядування впливати на його елементи практично відсутні, вони можуть тільки апелювати до парламенту чи місцевих депутатів виступити з ініціативою щодо коригування тих чи інших аспектів законодавства, що стосуються справляння цього податку. У контексті збільшення надходжень ПДФО до місцевих бюджетів також заслуговують на увагу ініціативи щодо зміни пропорцій його зарахування до бюджетів відповідних рівнів.

Найважливішими у фіскальному відношенні джерелами власних доходів місцевих бюджетів на теперішній час є такі:

- єдиний податок для суб'єктів підприємницької діяльності. Цей податок сплачують фізичні і юридичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність та застосовують спрощену систему оподаткування та звітності. Єдиний податок передбачає перебування суб'єкта господарювання в одній із кількох груп, до яких застосовується різний підхід до встановлення ставок податку;

- податок на майно, який являє собою консолідований фіскальний платіж, який об'єднує кілька податків: земельний податок (сплачують власники землі), орендна плата за землю (сплачують орендарі землі комунальної власності), податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (сплачують власники житлової та комерційної нерухомості, на яких поширюються норми податку), транспортний податок (сплачують власники транспортних засобів у випадку, якщо виконується ряд умов).

Окремі цих найважливіших фіскальних інструментів, які формують власні доходи місцевих бюджетів, до них також належать менш «потужні» джерела надходжень:

- збір за місця для паркування транспортних засобів, який сплачують власники паркувальних майданчиків залежно від площі території, яка здається під паркування;

– туристичний збір, який за економічним змістом являє собою непрямий податок на послуги розміщення у готелях. Туристичний збір входить до вартості номера у готелі та сплачується при оплаті вартості проживання;

– доходи від продажу та оренди комунального майна. Фіскальне значення цього джерела власних доходів залежить від організації управління комунальним майном та прозорості процедур його передачі в оренду й продажу. Громади, які реалізують комунальне майно на відкритих конкурсах забезпечують вагомим поповнення місцевого бюджету, а ринковий підхід до передачі комунального майна в оренду дає змогу значно збільшити розміри орендної плати та, відповідно, надходження до місцевого бюджету. Проте, операції з використання комунального майна нерідко пов'язані з корупцією та лобізмом наближених до представників влади осіб, внаслідок чого місцеві бюджети втрачають значні обсяги доходів;

– інші надходження (платежі, запровадженні за власною ініціативою органом місцевого самоврядування; плата за ліцензії та сертифікати, штрафи та санкції за адміністративні правопорушення).

Незважаючи на зростання ролі власних джерел доходів місцевих бюджетів в результаті новації податково-бюджетного законодавства, все таки провідну роль у формуванні фінансової бази місцевого самоврядування продовжують відігравати закріплені доходи. Ці джерела доходів враховують при визначенні фіскальної спроможності місцевих бюджетів та розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів з державного бюджету. Причин того, що у доходах місцевих бюджетів присутня така складова, як закріплені доходи, на наш погляд, є дві: по-перше, це невідповідність видаткових повноважень, які покладені на органи місцевого самоврядування та їх власних доходів, оскільки держава делегує частину своїх функцій органам місцевої влади, що логічно має супроводжуватись передачею додаткових доходів; по-друге, існування у бюджетній системі загальнодержавних фіскальних інструментів, які наповнюють відразу кілька рівнів бюджетів (у зарубіжних країнах їх ще називають «спільні» податки) забезпечує формування єдиного фіскального

простору, об'єднує фінансову систему країни, забезпечує поєднання інтересів владних інституцій на усіх рівнях публічного управління.

Найважливішим фіскальним інструментом серед джерел закріплених доходів місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб, який наповнює відразу кілька рівнів місцевих бюджетів, а також надходить до державного бюджету України.

Додатковими закріпленими джерелами формування доходів місцевих бюджетів є находження від податку на прибуток підприємств, екологічного податку, а також державного мита. Відповідно до бюджетного законодавства, податок на прибуток комунальних підприємств в повному обсязі зараховується до відповідних місцевих бюджетів тих громад, які є засновниками цих суб'єктів господарювання. Щодо податку на прибуток підприємств приватної форми власності, то він зараховується лише до обласних бюджетів у пропорції 10% від загальних обсягів його сплати. Зважаючи на ці обмеження, фіскальне значення податку на прибуток як джерела наповнення місцевих бюджетів доволі незначне.

Удосконалення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування можливе за умови реалізації наступних заходів: розширення переліку власних доходів місцевих бюджетів, удосконалення системи стратегічного і тактичного планування з урахуванням тенденцій розвитку системи формування місцевих бюджетів, міжбюджетних відносин, стимулювання підприємництва та створення нових робочих місць, реалізації інших заходів та запровадження стимулів щодо підвищення офіційної та зниження неформальної зайнятості [1, с.48].

Органи місцевого самоврядування повинні бути спроможними акумулювати необхідні кошти не тільки для забезпечення життєдіяльності, але і для власного розвитку. Надання автономії місцевим органам влади у формуванні та використанні місцевих бюджетів, зокрема в частині самостійності щодо визначення місцевих податків і зборів та інших власних доходів, є одним із ключових і найнеобхідніших завдань, що потребують нагального вирішення.

Список використаних джерел:

1. Качула С.В. Фактори модернізації державної фінансової політики у системі соціального розвитку суспільства. *Фінансовий простір*. 2019. №1 (33). С. 41-54.

Кобилянська Юлія Ярославівна

Студентка I курсу магістратури

Західноукраїнського національного університету

ОЦІНКА ЗАГРОЗ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЙОГО АДАПТАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Проведений поетапний аналіз функціонування загальнообов'язкового пенсійного забезпечення в Україні дозволяє виділити загрози, що мають системний характер та є економічно небезпечними для держави.

1. Розбалансування Пенсійного фонду України, акумуляція недостатнього обсягу коштів для виплати пенсій.

Спочатку перетворення Пенсійного фонду України на інструмент скорочення дефіциту державного бюджету, а з 1996 року і по сьогодні діяльність Пенсійного фонду характеризується дефіцитом коштів. При цьому, необхідно наголосити, що у Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» конкретизовано лише два випадки, коли дефіцит коштів Пенсійного фонду має покриватися за рахунок коштів державного бюджету, – якщо дефіцит виник у зв'язку із [1]:

1) забезпеченням виплати пенсій в розмірі, не нижчому за мінімальний;

2) спрямуванням частини страхових внесків до другого рівня (другий рівень не запроваджено, тому це не здійснюється).

Державний бюджет фінансує додаткові надбавки/підвищення до пенсій для ветеранів війни, дітей війни, шахтарів, донорів, мешканців гірських населених пунктів. Коштом державного бюджету фінансуються внески за певні категорії застрахованих осіб. Ці категорії визначені Законом України «Про